

ЕТАПИ ФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА

Кулик І.М.,

*магістрант кафедри теоретичної та прикладної економіки,
ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК», м. Київ, Україна,
e-mail: KulykIM@krok.edu.ua*

Пекна Г.Б.,

*к.е.н., доцент, доцент кафедри теоретичної та прикладної економіки,
ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК», м. Київ, Україна,
e-mail: HalynaPB@krok.edu.ua,
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-4902-6052>*

Головною метою системи управління економічною безпекою підприємства є попередження кризових ситуацій і мінімізація впливу негативних факторів на діяльність підприємства.

До основних завдань системи управління економічною безпекою підприємств слід зарахувати [3]: збір, аналіз, оцінку зовнішнього оточення та прогнозування розвитку подій; захист законних прав і інтересів підприємства; вивчення діяльності конкурентів, партнерів, клієнтів; забезпечення збереження матеріальних цінностей; виявлення, попередження, припинення можливих протиправних дій співробітників, конкурентів; захист комерційних таємниць тощо.

Основними принципами, на яких повинна ґрунтуватися система управління економічною безпекою промислових підприємств, повинні бути [17]: принцип розвитку – передбачає необхідність ураховувати швидкі зміни, що відбуваються у навколишньому оточенні, здатність системи до розвитку, розширення та змін у структурі; принцип адаптивності – виражається у здібностях системи управління прилаштовуватися до змін зовнішнього та внутрішнього оточення підприємства з метою уникнення загроз; принцип єдності – передбачає те, що всі дії підрозділів служби економічної безпеки підприємства повинні бути узгодженими та скоординованими; принцип компетентності – передбачає, що питаннями забезпечення економічної безпеки займаються висококваліфіковані кадри; принцип економічної доцільності – полягає в тому, що витрати на проведення заходів з забезпечення безпеки повинні бути економічно обґрунтованими; принцип оперативності – швидка реакція системи на зміни у навколишньому оточенні, використання тільки актуальної інформації; принцип комплексності передбачає нейтралізацію шкідливих факторів на всі функціональні складові економічної безпеки; принцип законності – передбачає функціонування системи управління економічною безпекою згідно з вимогами чинного законодавства; принцип безперервності – система повинна постійно захищати інтереси підприємства в умовах невизначеності та ризику.

Дотримання цих принципів сприятиме підвищенню ефективності роботи системи управління економічною безпекою. До основних заходів, які керівництво підприємства може використовувати для управління економічною

безпекою, належать [2]: правові; фінансово-економічні; силові; інформаційні; техніко-технологічні; інноваційні. Формування системи охоплює такі основні етапи: вивчення специфіки бізнесу підприємства, сегмента, який воно охоплює на ринку; визначення місії та цілей діяльності. Формування системи управління економічною безпекою та створення її об'єктів залежать від розмірів підприємства та його можливостей.

Як правило, підприємства малого бізнесу користуються послугами зовнішніх спеціалізованих приватних підприємств. Підприємства середнього бізнесу можуть користуватися комбінованою системою економічної безпеки, спираючись на можливості і ресурси власних підрозділів безпеки та в міру необхідності залучаючи потенціал зовнішніх організацій. Великим підприємствам доцільно створювати повноцінну систему економічної безпеки із власною службою та потужними ресурсами.

Як свідчить досвід зарубіжних компаній, з метою зміцнення рівня економічної безпеки підприємства доцільно створювати відповідні спеціалізовані служби. Служба (відділ) економічної безпеки підприємства – це спеціальний підрозділ, що входить до складу організаційної структури, діяльність якого спрямована на формування належного рівня економічної безпеки та нейтралізацію основних загроз, що можуть очікувати на підприємство в процесі здійснення його виробничо-господарської діяльності.

Головні функції, які виконує служба економічної безпеки, наступні: охорона виробничої діяльності підприємства та захист комерційної інформації від несанкціонованого доступу; упровадження спеціальних інформаційних систем для протидії одержання комерційних таємниць; виявлення та нейтралізація можливих каналів витoku конфіденційної інформації в процесі виробничої діяльності; забезпечення охорони приміщень, устаткування, продукції, персоналу підприємства від неправочинних дій конкурентів.

До складу такого відділу зазвичай входять економіст, юрист, ризик-менеджер, технолог, маркетинголог, програміст та інші фахівці за специфікою функціонування підприємства. На жаль, у вітчизняній практиці створення таких служб не є поширеним явищем, що є однією з ключових проблем управління економічною безпекою та зумовлює її низький рівень.

Основними критеріями оцінки ефективності та надійності формування системи економічної безпеки на підприємстві є [3]: сталий розвиток, збереження і примноження матеріальних цінностей підприємства, високий рівень конкурентоспроможності продукції; використання інноваційних технологій у виробничій діяльності; недоторканість комерційної інформації і всіх ресурсів; своєчасне попередження кризових ситуацій і нейтралізація негативних чинників, що впливають на діяльність підприємства.

Створення системи безпеки підприємства та організація її успішного функціонування повинні ґрунтуватись на методологічних основах наукової теорії безпеки. Повинні бути визначені цілі системи безпеки підприємства: що необхідно здійснити, чого слід досягти; які завдання необхідно вирішити для досягнення поставлених цілей; які основні функції системи безпеки підприємства – визначити коло діяльності цієї системи. Ефективність системи

економічної безпеки підприємства має бути очевидною – результат від її запровадження повинен перевищувати витрати. Це може бути як зниження збитків, так і вдало зайнята позиція на ринку, як запроваджені нові технології, так і запобігання розкраданню майна. Механізм забезпечення системи безпеки підприємства, який являє собою сукупність законодавчих актів, рушійних мотивів та стимулів, правових норм, сил та засобів, методів, заходів для досягнення цілей безпеки, є одним з найбільш значимих елементів системи безпеки. Засоби та ресурси, які використовуються, розподіляються на декілька груп: технічні, фінансові, правові, кадрові, інформаційні, інтелектуальні тощо.

Принципи побудови системи економічної безпеки підприємства охоплюють наступні етапи [2]: аналіз специфіки діяльності підприємства, зайнятої ринкової позиції, вивчення кадрової політики; вивчення наявних чи можливих зовнішніх і внутрішніх загроз безпеці підприємства, вірогідності кризових ситуацій, можливостей усунення їх причини; аудит існуючої системи захисту, засобів із забезпечення безпеки, аналіз їх ефективності; формування вимог до нової системи економічної безпеки підприємства: проектування плану по усуненню існуючих недоліків, розрахунок усіх видів необхідних ресурсів; прийняття управлінських рішень щодо впровадження нової системи та фінансування її діяльності; формування та впровадження нової системи економічної безпеки – створення власної служби безпеки чи залучення спеціалізованих організацій, ознайомлення персоналу; оцінка ефективності сформованої системи, усунення виявлених на початкових стадіях недоліків.

Система має бути гнучкою для пристосування і реагування зміни в законодавчому полі, готовою для змін при отриманні певної інформації. Основне значення системи економічної безпеки підприємства полягає в тому, що вона повинна мати попереджувальний характер, а основними критеріями оцінки її надійності та ефективності є [4]: забезпечення стабільної роботи підприємства, збереження і примноження фінансів і матеріальних цінностей; попередження кризових ситуацій, у тому числі різних надзвичайних подій, пов'язаних з діяльністю «зовнішніх» або «внутрішніх супротивників» [1].

Список використаних джерел:

1. Варналій З.С. Економічна безпека України: проблеми та пріоритети зміцнення: Монографія / З.С. Варналій, Д.Д. Буркальцева, С.О. Саєнко. - К.: Знання України, 2011. – 299 с.
2. Донець Л. І., Ващенко Н. В. Економічна безпека підприємства: Навч. пос. – К.: Центр учбової літератури, 2008. – 240 с.
3. Кириченко О.А. Проблеми управління економічною безпекою суб'єктів господарювання: [монографія] / О.А. Кириченко, В.С. Сідак, С.М. Лаптев, О.І. Захаров, П.Я. Пригунов. – К.: Університет економіки та права «КРОК», 2008. – 403 с.
4. Коваленко О. В. Про формування системи економічної безпеки підприємства / О. В. Коваленко, І. С. Болдуєв // Економічний вісник університету. - 2016. - Вип. 30(1). - С. 53-69.